

De zwarte moerbeï: een zeer oude cultuurplant

De bomen hebben het bijzonder zwaar gehad deze zomer. Veel platanen hebben stukken bast, het lijken wel schubben, laten vallen. Westzaan heeft minstens zes zeer oude bomen, waaronder de fameuze treurbeuk op de begraafplaats. Voor Kerkbuurt 9 (Angel Face & Great Hair) is een zwarte moerbeï (*Morus nigra*) te bewonderen die zo'n 135 jaar oud is. *Morus* is afgeleid van het Latijnse *mora* en betekent 'laat' of 'met vertraging', evenals 'moer'. Dit vanwege het laat in blad komen. *Nigra* betekent 'zwart'. 'Bei' en 'bezie' zijn andere woorden voor 'bes'. Moerbeï betekent dus eigenlijk 'late bes'. Zowel de vruchten als de bladeren worden graag door zoogdieren gegeten en de vruchten zijn ook geliefd bij vogels.

De Chinezen kweken al meer dan 5000 jaar moerbeïbomen voor de teelt van zijderupsen. De Chinezen wisten de zijdeteelt duizenden jaren geheim te houden. Zijden kleding werd een belangrijk exportproduct voor China en via de zijderoute werd de zijde tot in het Romeinse Rijk verhandeld. In de derde eeuw v. Chr. werden zijderupsen ook naar Korea en later naar Japan gebracht. Halverwege de zesde eeuw n. Chr. werd een aantal eieren en larven stiekem door Perzische monniken naar Constantinopel gesmokkeld, in

de holle delen van een bamboestok. Hierdoor kwam de zijderups in Europa terecht en voortaan kon het Westen zijn eigen zijdeteelt ontwikkelen, onder andere op het Griekse schiereiland Peloponnesos. Het eiland werd indertijd met Morea aangeduid, wat vrij vertaald 'moerbeiland' betekent en slaat op de kweek van de zijdevlinder.

Vanaf de achtste eeuw n. Chr. werd de zijdevlinder verder verspreid door de moslims tijdens hun veroveringstochten. Zo werd de zijdevlinder via Turkije naar westelijk Europa gebracht. In

Europa waren voornamelijk Italië en Frankrijk belangrijke zijdeproducenten. Door verschillende ziekten van de rups gingen in de negentiende eeuw echter grote delen van de Europese zijdeteelt verloren.

De moerbeï is een wat kleine boom die genoeg neemt met droge grond die niet erg voedselrijk hoeft te zijn. Bestrating verdraagt de boom slecht. De op frambozen lijkende vruchten zijn wit als ze onrijp zijn en later rood tot paars, soms zelfs bijna zwart. De vruchten zijn lekker zoet. De bladeren zijn wat ruw en diep hartvormig van vorm. De zwarte moerbeï heeft een apart staande mannelijke en vrouwelijke bloeiwijze. Hij blijft veel kleiner dan de witte moerbeï. De knoppen en twijgen zijn donkerder gekleurd dan bij de witte moerbeï.

De zwarte moerbeï is een heel oude cultuurplant, die vanwege zijn heerlijke vruchten in West-Azië en het Middellandse Zeegebied tot in Noordwest-Europa gekweekt wordt. Karel de Grote noemde de zwarte moerbeï in 812 al een boom die men graag bij de bron plantte. Hij draagt het beste vruchten op beschutte plaatsen, zoals (in leivorm) tegen muren van oude kasteel- en moestuinen.

Er is nog maar een klein aantal oude monumentale zwarte

moerbeïbomen in de Zaanstreek over. De meeste worden, nadat ze zijn scheef gezakt, opgeruimd. Als solitair groeit hij uit tot een klein boompje met een korte stam en een ronde kroon. De op bramen lijkende vruchten smaken heerlijk, maar zijn erg zacht en dus slecht te bewaren. Bovendien waren de vlekken die ze kunnen veroorzaken op kleding en bestrating lange tijd reden om de boom niet meer aan te planten. Toch is er opnieuw flinke belangstelling voor, nu het zelf kweken van fruit weer wordt gepromoot. Vogels zijn verzot op de vruchten en in het fruitseizoen in augustus september vliegen ze af en aan. Een prachtig schouwspel.

